

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

Uhasselt – Faculteit Architectuur en Kunst – Onderzoeksgroep:

TRACE, Erfgoed & Herbestemming

Koenraad Van Cleempoel, Prof. dr.

Bie Plevoets, dr.

Saidja Heynickx, Prof. Arch.

Nikolaas Vande Keere, Prof. Ir. Arch.

Marijn vande Weijer, dr.

Vlad Ionescu, dr.

Karen Lens, dra. Arch.

TV TRACE:

UR Architects (Nikolaas Vande Keere + Regis Verplaetse)

Broekx-Schiepers Architecten

Architect Saidja Heynickx

onderzoeksgroep TRACE

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

Algemene beschouwingen

relatie tot het verleden & 'ownership'
zorgen van het agentschap
trends

Verschuiving van waarden

van restauratie-conservatie naar hergebruik
van materieel naar immateriaal erfgoed
van experts (verticaal) naar een proces (horizontaal)

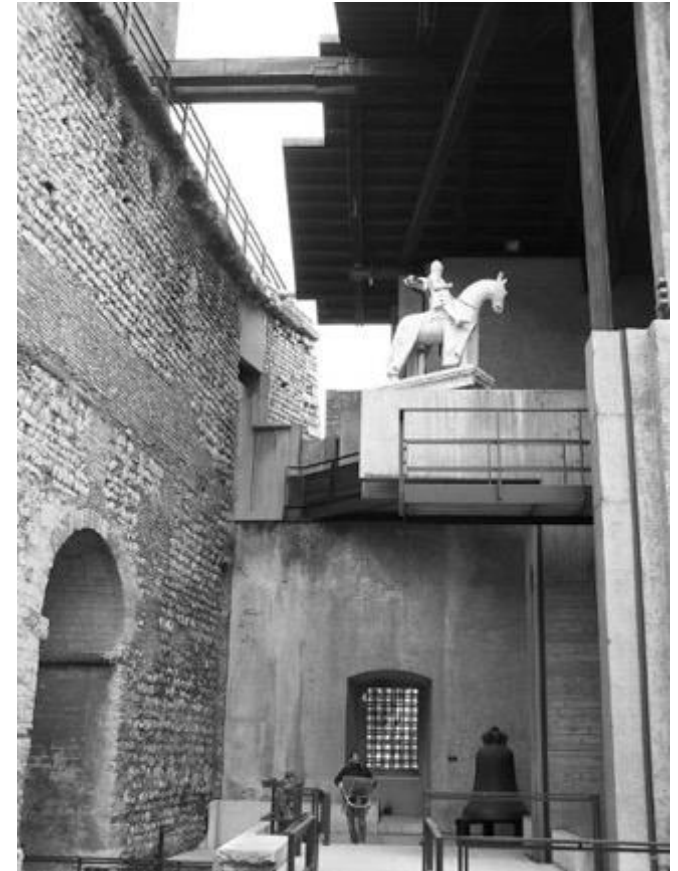
Weven tussen verleden en toekomst; methodologische beschouwingen

Slotbeschouwing ivm rol van het agentschap

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

... the historical sense involves a perception, **not only of the pastness of the past, but of its presence**; the historical sense compels a man to write not merely with his own generation in his bones, but with a feeling that the whole literature of his own country has a simultaneous existence and composes a simultaneous order. **This historical sense, which is a sense of the timeless and the temporal together, is what makes a writer traditional.**

TS Eliot 'Tradition and Individual Talent', *The Egoist*, No. 4, 1919

Carlo Scarpa
Castelveccchio museum 1954

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

Just as in centrist modern practice time is conceptually excluded, in preservation **the time of a work from the past is simply stopped** by techniques of conservation, or even in extreme cases turned back through radical restoration measures, to an imagined, immaculate initial state.

M. Trachtenberg, Building-in-Time, From Giotto to Alberti and Modern Oblvion, YaleUP 2010

Cfr concept dat het 'beste' gebruik van een erfgoedsite misschien ook in de toekomst kan liggen

BC Architects
Bokrijk

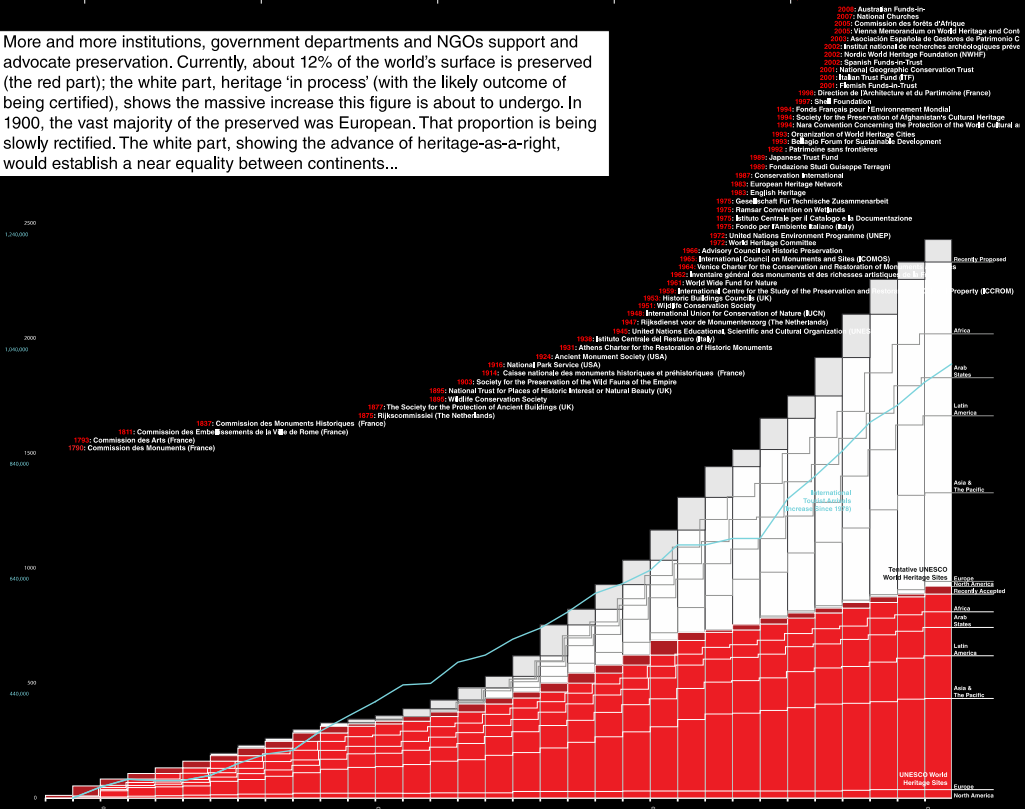
Concept: DE STOLP VOORBIJ

OMA VENICE BIENNALE 2010

CRONOCAOS

More and more institutions, government departments and NGOs support and advocate preservation. Currently, about 12% of the world's surface is preserved (the red part); the white part, heritage 'in process' (with the likely outcome of being certified), shows the massive increase this figure is about to undergo. In 1900, the vast majority of the preserved was European. That proportion is being slowly rectified. The white part, showing the advance of heritage-as-a-right, would establish a near equality between continents...

Charters, convention, memorandum – the words in which preservation's criteria are described become more and more universal and political over time as the number of nations that support them grows...

THE BURRA CHARTER

The Australia ICOMOS Charter for
Places of Cultural Significance 2013

Article 21. Adaptation

21.1 *Adaptation* is acceptable only where the adaptation has minimal impact on the *cultural significance* of the *place*.

21.2 *Adaptation* should involve minimal change to significant *fabric*, achieved only after considering alternatives.

Adaptation may involve additions to the place, the introduction of new services, or a new use, or changes to safeguard the place. Adaptation of a place for a new use is often referred to as 'adaptive re-use' and should be consistent with Article 7.2.

... Therefore, his (R. Lemaire) field experience appears to have revealed, soon after the charter's adoption, the limits of the doctrinal document

c. Houbart (2015)

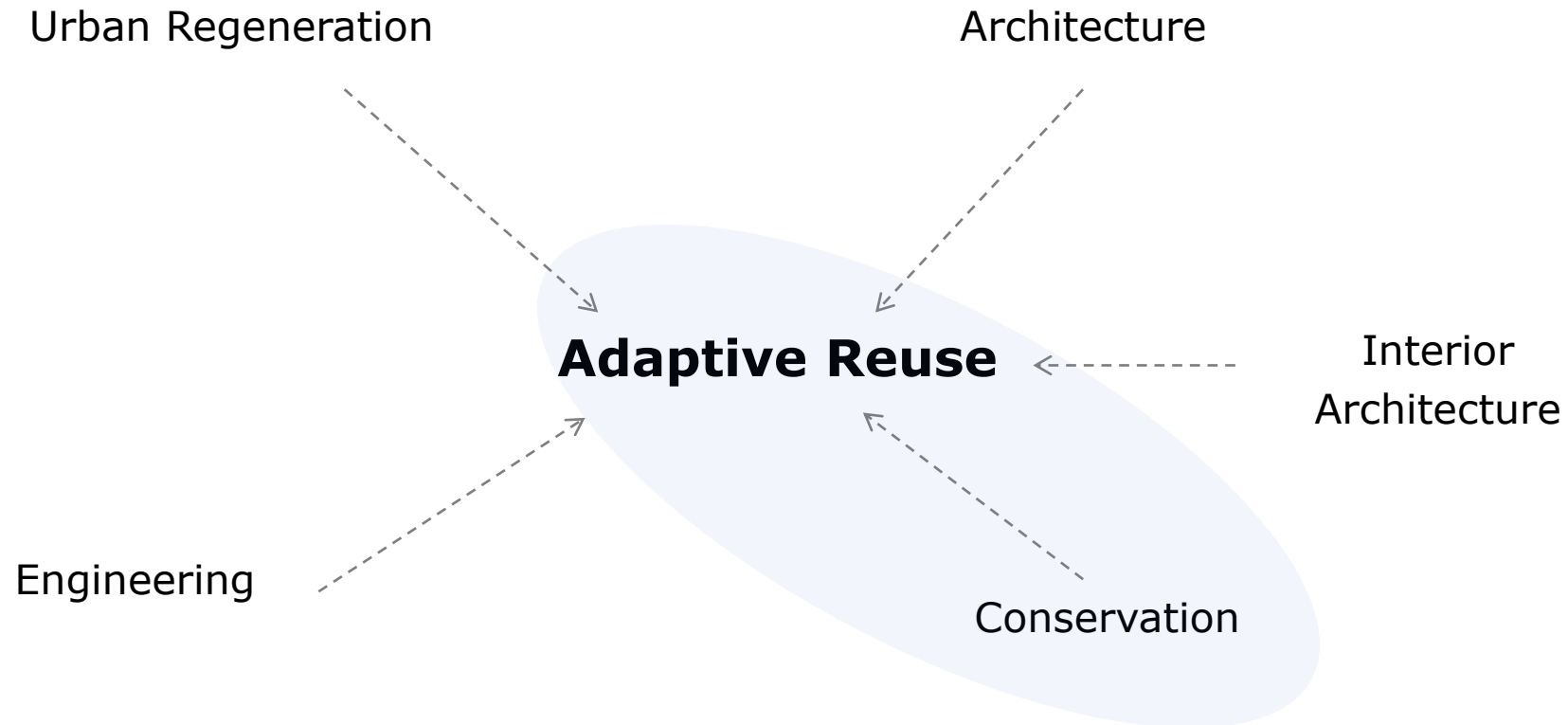
Begijnhof van Leuven
R. Lemaire, 1963-72

Basistekst – zorgen / negatief

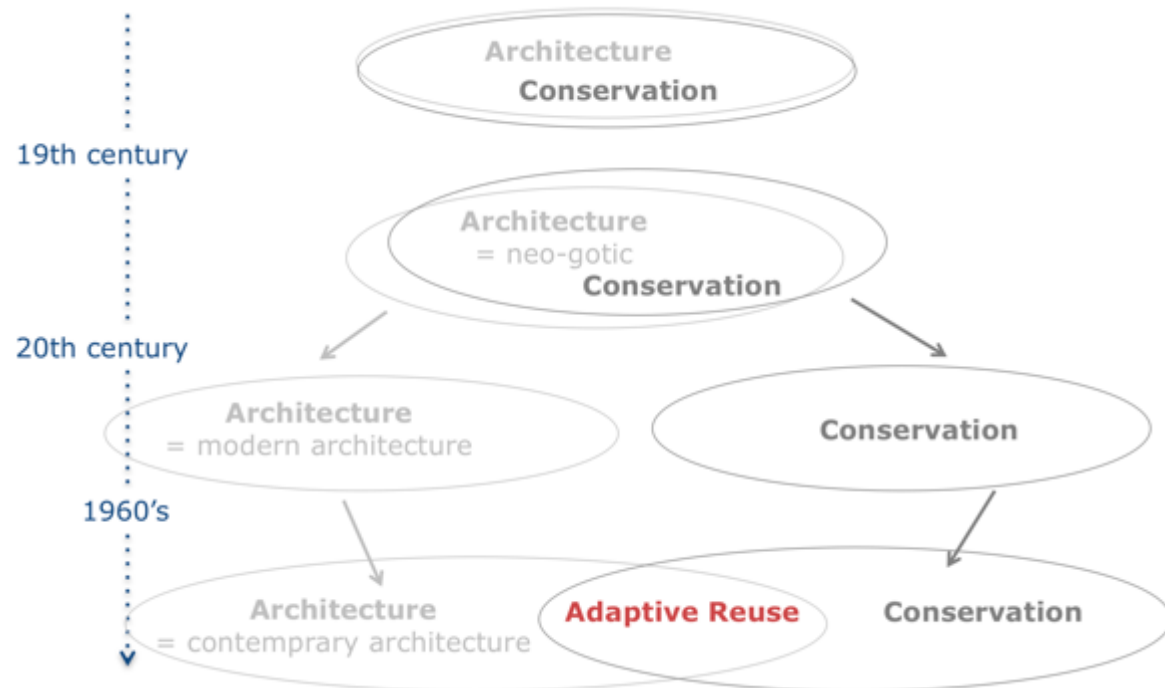
- Verlies van erfgoedwaarde
- Onomkeerbare schade
- Bedreiging authentieke belevingservaring
- Identiteit van het pand wordt aangetast
- Charme gaat verloren
- In slechtste geval *banaliseert* de nieuwe bestemming het monument
- verlies van de eigenheid van het monument
- ‘zolang de **ziel** niet wordt aangetast’

Currently, **adaptive reuse becomes an emerging discipline** in its own right, approached from different angles:

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

CONSERVATION
Growing interest in
conservation of historic
buildings

ARCHITECTURE
creating new buildings
that completely break with
traditional building

1931: charter of Athens

"the Conference recommends that the occupation of buildings, which ensures the continuity of their life, should be maintained but that they should be used for a purpose which respects their historic or artistic character"

1933: CIAM in Athens

Historic objects (separate monuments or sectors of the city) must be retained:

- When its existence is not bought at the price of bad living conditions for the population that is compelled to live in it.
- When the opportunity is afforded to remove its restricting influence on development by the diversion of traffic round it or the shifting of the focal point.

An aesthetic adaptation of new parts of the city to the historic area has a catastrophic effect on the development of a city and is in no way to be desired.

By the demolition of slum dwellings surrounding the historic monuments, green areas can be created, which improve the hygienic conditions in those areas

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc (1814–1879):

"... le meilleur moyen pour conserver une édifice, c'est de lui trouver une destination, et de satisfaire si bien à tous les besoins que commande cette destination, qu'il n'y ait pas lieu d'y faire des changements."
(Viollet-le-Duc, 1990 [1854])

Eugène Emmanuel
Viollet-le-Duc

John Ruskin (1819–1900) & William Morris (1834–1896):

"impossible, as impossible as to raise the dead, to restore anything that has ever been great or beautiful in architecture"(Ruskin, 1849)

instead of restoration they favoured regular care and maintenance to ensure the preservation of historic buildings.

John Ruskin

Alois Riegl (1858–1905):

Alois Riegl

the conflict between opposing theories on conservation and adaptive reuse is a result from the different values that can be attributed to a monument

Riegl distinguishes different types of values:

commemorative values: age-value,
historical value
intentional commemorative value

present-day values: **use-value**
art-value
newness-value

**Recognition of reuse of historic buildings as
an intrinsic part of modern conservation**

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

In our time there has been a move from seeing conservation as strictly material and objective to a more subjective view.

[...] societies protect these objects [heritage assets], not because of the objects themselves, but because of the intangible, symbolic effect an unwarranted alteration might have upon the subjects that make up that society.

Muñoz Viñas used the term '*intersubjectivity*' to define the meaning and understanding that human subjects agree to find in a heritage asset. **It is this agreement that gives the asset value, not the object itself.** Bringing in subjects and meaning - the human aspect - he opens for immaterial and experiential values to be of importance in the treatment of cultural heritage assets.

Salvador Muñoz Viñas, *Contemporary Theory of Conservation*, Oxford, 2005

Over de toekomstigheid van het verleden en een herijking van waarden

Red Star Line Museum - Antwerpen

a 2013 British project called 'You can't move history, you can secure the future'
Southbank - London

do.co.mo.mo_

14th International Conference

Adaptive Re-use. The Modern Movement Towards the Future
6-9 Sep 2016, Calouste Gulbenkian Foundation, Lisboa, Portugal

[HOME](#) [ABOUT](#) [CALLS & GUIDELINES](#) [PROGRAM](#) [COMMITTEES](#) [REGISTRATION](#) [SPONSORSHIP & ADVERTISING](#) [PRESS ROOM](#) [CONTACT](#)

ABOUT

Every two years **docomomo** (the international committee for documentation and conservation of buildings, sites and neighbourhoods of the Modern Movement) organizes an international conference, bringing together **docomomo** members and friends from its [20 national Working Parties](#), as an opportunity for in-depth exploration of an important theme or aspect of the Modern Movement.

The forthcoming conference is being hosted by **docomomo International** and will take place at the Calouste Gulbenkian Foundation, in Lisbon, Portugal, from 6 to 9 September 2016, under the theme *Adaptive Re-use. The Modern Movement Towards the Future*.

docomomo International conferences combine paper sessions, round-tables, workshops and tours, in accordance with the following schedule. In order to foster transnational and interdisciplinary approaches to the study of the Modern Movement, the 2016 edition of the international **docomomo** conference will incorporate for the first time a preliminary [call for sessions](#).

[CALL FOR SESSIONS](#)

Getting cultural heritage to work for Europe

Report of the Horizon 2020 Expert Group on
Cultural Heritage

naoh
new architectures of heritage

THE IDEA
CONTACTS
CONTACT US

SEARCH

a global research initiative

– inspiring contemporary architecture within urban unesco sites –

naoh is a knowledge-sharing and exploratory design platform promoting best-practice contemporary interventions within sensitive historic urban sites, involving architecture schools, academics, practitioners and social stakeholders in the process ([read more...](#))

– exploring the future of heritage and the heritage of the future –

EVENTS

visits
exhibitions
conferences
workshops

THEORY

naoh
on authenticity
on new architecture
on world heritage
richard nager : interview

SITES & SCHOOLS

(cse) prague : archip
(esp) granada : etang
(frs) barcelona : encepob
(frs) paris : encepob
(gbr) edinburgh : mda

Getting Cultural Heritage to Work for Europe argues that the European Union should vigorously promote the innovative use of cultural heritage for economic growth and jobs, **social cohesion** and **environmental sustainability**

The challenges that European society is facing in terms of demographic change, migration and political disengagement of citizens, especially youngsters and unemployed people, have raised the question of how citizens can be empowered and better involved in institutional processes. We believe cultural heritage innovation can transform these challenges into positive outcomes for cohesion and wellbeing as is underlined in the Council conclusions on participatory governance of cultural heritage

the innovative use of cultural heritage to encourage integration, inclusiveness, social cohesion and participation. Main objectives identified concerned

- (a) awareness raising and improved understanding of European culture (Faro Convention),
- (b) the involvement of all societal groups in innovative new cultural heritage products and services; and
- (c) ways to build cultural and social capacity, through awareness, education and demonstration.

Weven tussen verleden en toekomst; methodologische beschouwingen

waar historici primair willen begrijpen hoe de wereld van toen en nu in elkaar steekt, zijn ontwerps meer geïnteresseerd in hoe de wereld zou kunnen worden.. Dat verschil brengt ook andere beslissingen over het waarderen, ontsluiten en gebruiken van kennis- en informatiebronnen met zich mee.

Om grondstof voor het ontwerp te vergaren absorberen ze veelsoortige gegevens en indrukken die op de een of andere wijze later in hun ontwerp terugkeren... deze associatieve werkwijze...

Hoe analyseren ontwerpers bestaande sites? **Welke historische ankerpunten selecteren zij.** Het is een aantrekkelijke gedachte dat ontwerps in aanvulling op hun deels intuïtieve en tactiele werkwijze meer systematisch vooronderzoek zouden verrichten om hedendaagse transformatieprocessen te doorgronden. Diagnostiek en interdisciplinaire kennis uit vakgebieden die raken aan het ontwerpen kunnen ontwerpingrepen van een steviger grondslag voorzien en interne logica

Landschap en geheugen in Geschiedenis en ontwerp. Handboek voor de omgang met cultureel erfgoed,

K. Bosma en J. Kolen (eds.), Nijmegen, 2010.

Weven tussen verleden en toekomst; methodologische beschouwingen

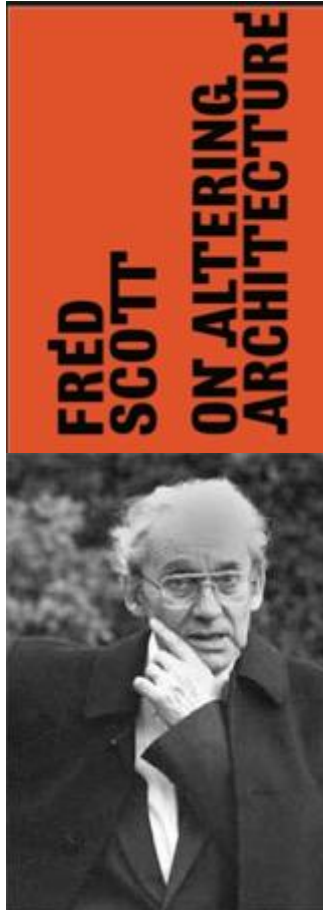
Essay *The Poet as Translator* (K. Rexroth)

“The translation into poetry is an act of sympathy... So the prime criterion of successful poetic translation is assimilability. More important, it is an exercise of sympathy on the highest level.”

This carrying over of meaning in poetry is recognized as work requiring inspiration equivalent to that of the original author.

Bouwen configureert en maakt van de ruimte een betekenisvolle plek, een topos. Een verhaal construeert zich rond een intrige en maakt van het lineaire tijdsverloop een moment. Bouwen en vertellen zijn op de analoge wijze structurerende bezigheden, in de ruimte en in de tijd, en geven tegelijk een betekenis .

Paul Ricoeur

Entombment of Christ, Caravaggio (1601-03)

Entombment of Christ after Caravaggio, Rubens (1612-14)

The desire and confidence that led Rubens to work directly on old drawings and paintings must have grown from the view of the past and of his relationship to it that he developed on the foundation of the selective theory of artistic imitation. It is not so much that Rubens was making the past live as that he saw himself as part of a living and constantly changing tradition, singing with new verses a song passed down from one generation to the next. (Muller, 1982)

Strategy: imitatio & aemulatio

In poetry, literature and fine arts, copying of masters was considered equally important and 'innovative' as the creation of 'new' work

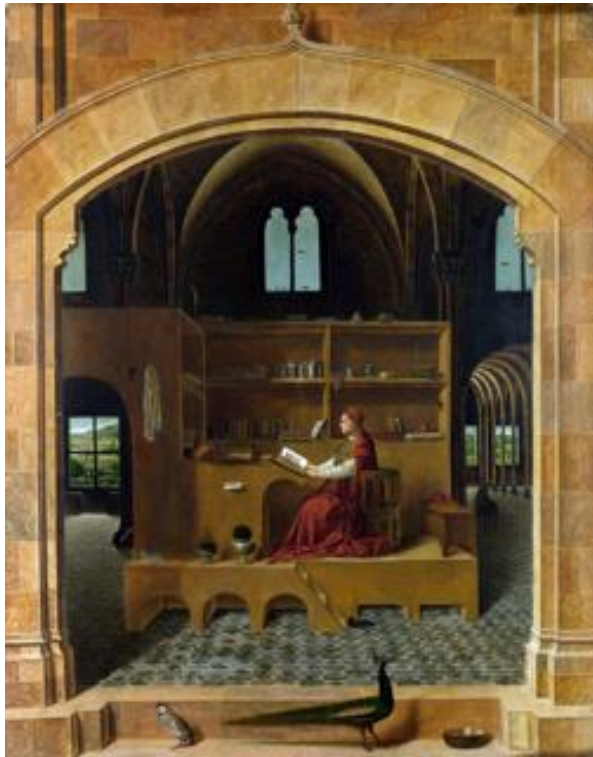
'Las Meninas', Velazquez, 1656

'Las Meninas', Picasso after Velazquez, 1957

“The transformation of an existing building is a procedure that initially consists of reading the place. This is a course of action that involves the study of structural and physical elements and also the analysis of concealed matter such as memories, values, narratives and traditions.”

Graeme Brooker

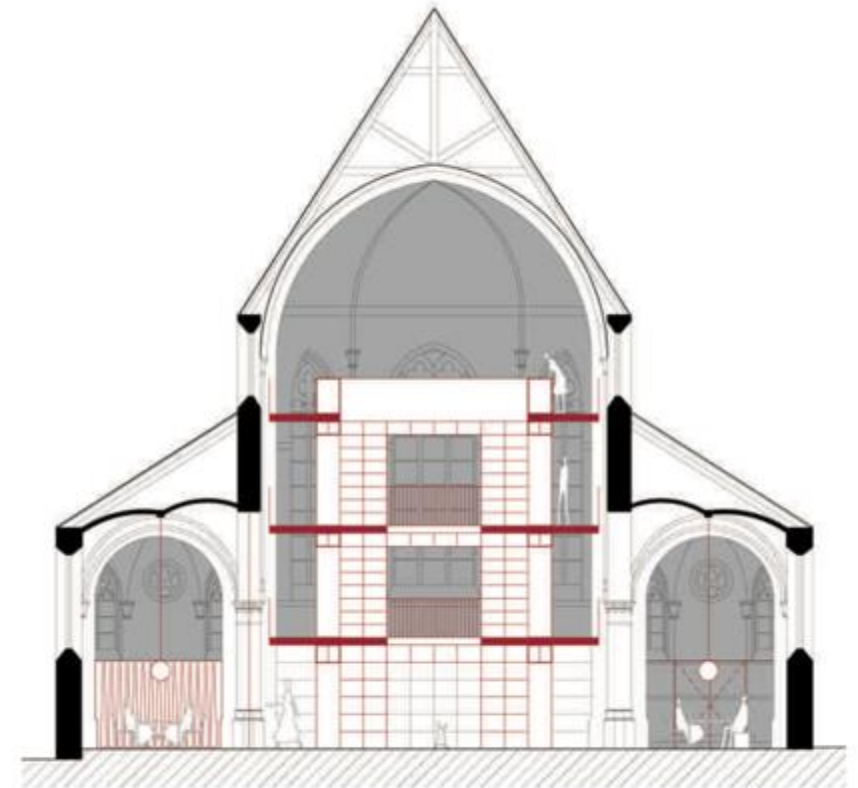
A. Da Messina, H. Hiëronymus, 1475

S. Heynickx, interieur van een studieruimte in een kerk

P. Saenredam
Church of Assendelft, 1649

Transformation of a church into a library by TRACE to (Faculty of Architecture and Arts, Architects Broeckx-Schiepers, Architect Sijffa Heywicks and UR architects)

TRACE tv, 2017 (Architecten Broeckx-Schiepers)

Ontwikkeling Rabot

- ambitieus stedenbouwkundig plan
- arbeiderswijk
- buiten stadsgordel
- rationele lijnen
- kerk centraal
- ieder gezin zijn huisje

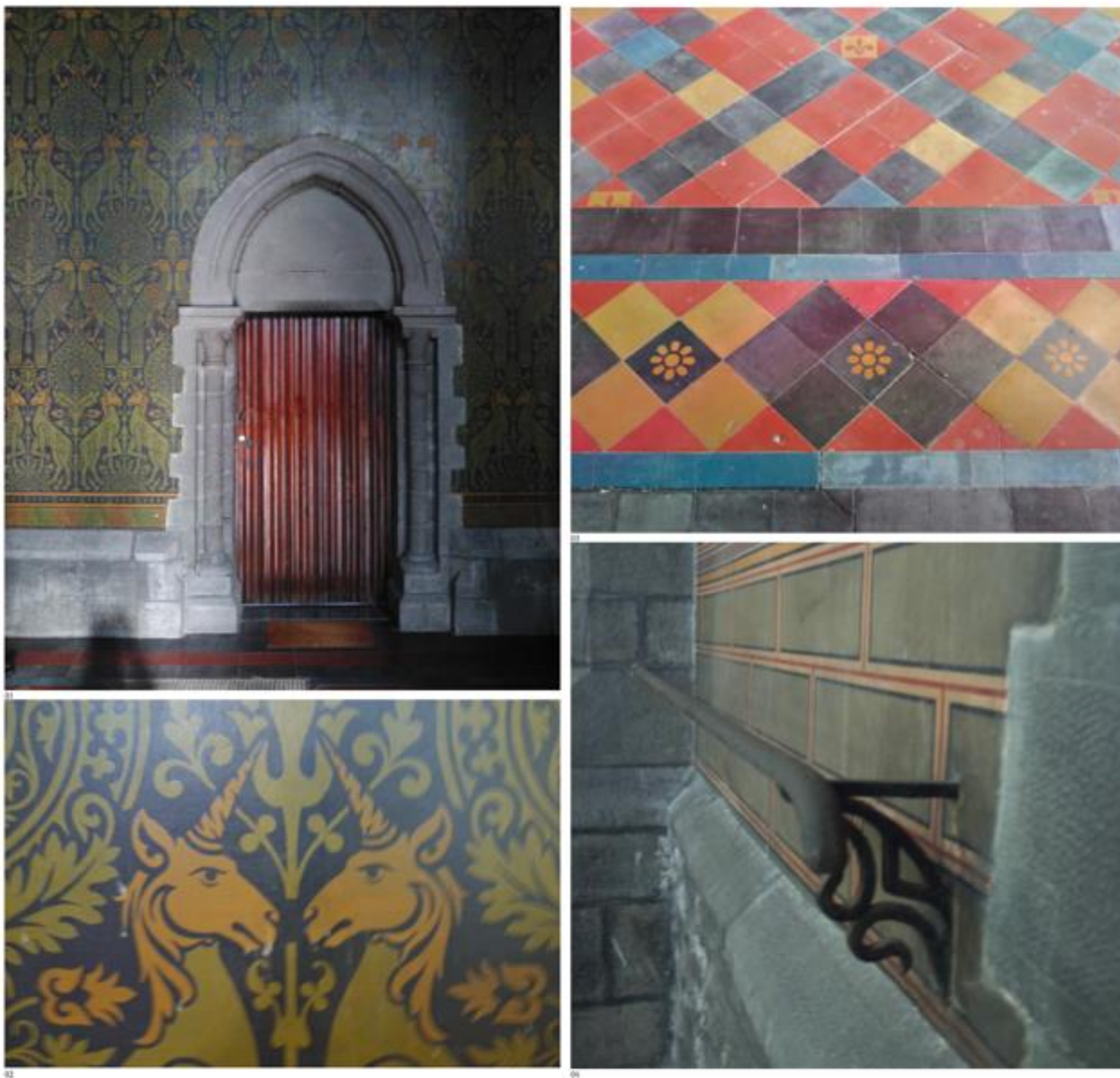
TRACE tv, 2017 (UR Architects)

TRACE tv, 2017 (UR Architects)

FOTO'S INTERIEUR

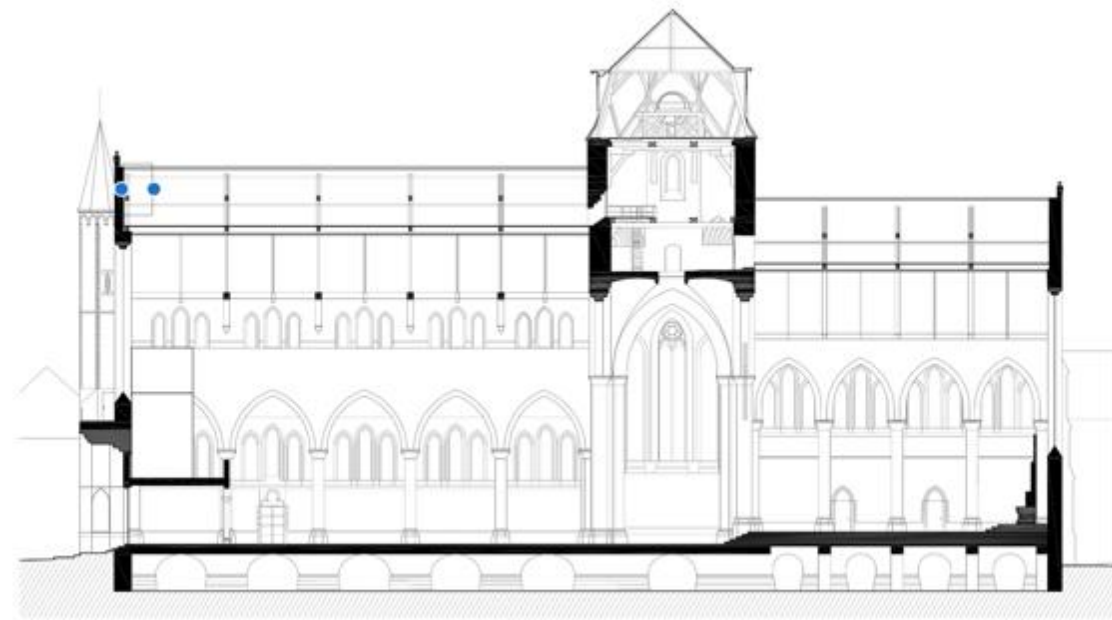
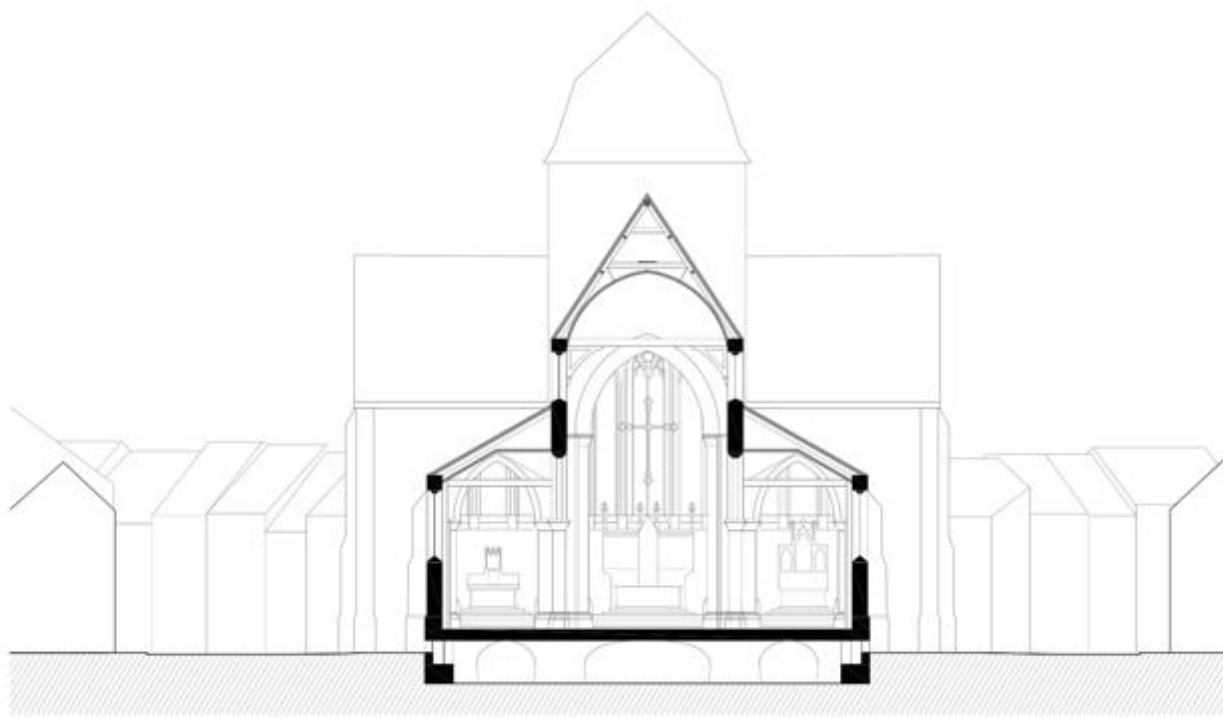
zicht van doksaal naar koor

TRACE tv, 2017 (UR Architects)

INTERIEURDETAILS

(1) deurportaal en gestencild behang (2) detail behangmotief (3) tegelpatronen (4) handgreep + wandschildering metselverbandmotief

TRACE tv, 2017 (UR Architects)

EMPRESSE salad en terras

TRACE tv, 2017 (schets S. Heynickx)

Beschouwingen

Voldoende rekening houden met de zich voltrekkende paradigmawissel in het maatschappelijk denken over herbestemming.

Herbestemming en hergebruik zijn alomtegenwoordig. Het Agentschap kan deze maatschappelijke trend integreren en werken aan een manier om hierop in te haken en een voorbeeldfunctie te vervullen. Zo'n ambitie en engagement zou het Agentschap een nieuw elan kunnen geven.

De grote uitdaging wordt dan de kwaliteitsbewaking van het volledige herbestemmingsproces.

Beschouwingen

Het Agentschap vertegenwoordigt de samenleving en behartigt met name de belangen van het (beschermd) onroerend erfgoed in die samenleving. De waarden van het erfgoed zijn altijd waarden-in-een-context (van tijd en ruimte). Ze staan niet op zichzelf en zijn niet absoluut. De vraag rijst ook wat erfgoedwaarden, immateriële waarden, economische waarden... precies zijn en hoe ze zich verhouden tot elkaar en tot andere maatschappelijke waarden, waar ze dus hoe dan ook deel van uitmaken.

Beschouwingen

Het blijft een taboe om over de architectuurkwaliteiten van herbestemmingsprojecten te spreken. Nochtans zou dat kunnen helpen om op een transparante wijze het architectuurdiscours binnen onroerend erfgoed te introduceren. **Mogelijk is er behoefte aan een nieuw vocabularium en een nieuw instrumentarium** om onroerend erfgoed in het bestaande weefsel te herintegreren. Het architecturale surplus van veel erfgoedsites kan via ontwerpend onderzoek verkend worden met het oog op maatschappelijke noden en verwachtingen.

Verantwoordelijkheid van het architectuuronderwijs & -onderzoek.

Zo wordt de tijd rond een monument niet stilgelegd, maar geactiveerd.